

Onim, ki se bavijo z vprašanjem šolske reforme, je neobhodno potrebno, da čitajo brošuro:

»O ŠOLSKI REFORMI.«

Spisal dr. Dragotin Lončar, c. kr. profesor. Naroča se v »Učiteljski tiskarni«. — Cena: 50 h — po pošti 60 h.

Ali smo res posvečeni poginu?

I.

Glavno glasilo nemške socialne demokracije na Dunaju »Arbeiter Zeitung« razpravlja že del čas o vprašanju, ali more živeti delavec z družino na Dunaju s tedensko plačo 110 K. Navaja n. pr. zgled: delavec z ženo in štirimi otroki potrebuje dnevno za eno usta — jedo namreč vsi v takozvani vojni kuhinji — 1 K 80 h ali tedensko znašajo njegovi stroški to-le:

vojna kuhinja šest ust	64.80 K
stanarina	12. — «
bolniška blagajna	2.50 «
skupaj	79.30 K

Tedensko mu tedaj še ostaja 30 K 70 h in s to vsoto naj krije še sledeče izdatke: vsakdanji zajutr in vsakdanjo večerjo kakor tudi še nedeljsko kosilo; dalje razsvetljavo, kurjavo, tramvajsko vožnjo, šolske potrebščine za otroke, časopise, društvene prispevke. Seveda popraviti in kupiti je tudi še treba kak par čevljev, obleko, perilo itd. In kako naj vse to pokrije s tedenskim zneskom 30 K? — V članku posebno poudarja doslovno navedeno to-le: Der Staat darf seine Arbeiter nicht in Verhältnissen leben lassen, die es verschulden, dass Hunderte graubärtiger Männer, die ihr Leben lang brave, ehrliche Familienväter gewesen sind, in ihrem Alter der Versuchung erliegen, sich an fremdem Eigentum zu vergreifen. — In ker je sedaj zaradi vzornega Seidlerjevega gospodarstva in zaradi neprilicne velikodušnosti naše zavezniice Nemčije nastala na Dunaju takozvana krušna nevarnost, ker so morali dosednji delež kruha za polovico zmanjšati — je »Arbeiter Zeitung« vsa v ognju in zahteva zdatnega povišja vseh delavskih plač. In ta zahteva je kategoristična! —

In mi? —

Kot najpopolnejši in najidealnejši zemljani lahko shajamo z onimi plačami, z onimi dohodki, ki smo jih imeli v mirnih časih pravijo, da je oni človek najpopolnejši, ki najmanj potrebuje. In po tem se menda ravna naša deželna in c. kr. oblast. —

Vzemimo le Kranjsko za zgled.

Polovico kranjskega učiteljstva je danes v III. in II. plač. razredu in to smo oni učitelji, ki imamo s svojo družino, s svojimi otroki največ stroškov. Vzemimo tudi zgled očeta učitelja z ženo in štirimi otroki. Povprečna mesečna plača 140 do 165 K. In stroški? Kje hočemo pričeti? Vzemimo živ zgled: imam 2 otroke v Ljubljani v šolah, plačujem mesečno po 110 K in je 220 kron. poleg tega plačujem še posebej za svečavo, šolske potrebščine in drugo mesečno 8 do 10 K. Doma smo še štirji in tu plačujem sedaj v gotovini: stanovanje mesečno 10 K, zavarovalnino za se in otroke mesečno — 25 K — imam namreč zavarovane vse štiri otroke in sebe za življenje in smrt kot skrben oče.

Cena živil je pa tu sledeča: 1 kg fižola 12 K, 1 kg kaše 7 K, 1 kg krompirja 3 K — če ga sploh dobiš — 1 kg pšenične moke 16 do 18 K, 1 kg ješprenja 10 K, 1 kg masti 50 do 70 K, 1 jajce 1 K, 1 l mleka 1 K, 1 kg surovega masla 30 K, 1 kg mesa vsako soboto 10 K, 1 kg kuh. masla 40 K, 1 kg ajdove moke 12 K, 1 kg koruzne moke 5 K. — Ako pa hočeš dobiti pri trgovcu 1 kg cukra, in imajo ga nekateri še precej, plačaj 16 K. — 1 par čevljev z gumijevimi podplatmi 80 K, o obleki pa še ne govorimo — ker tu so sploh take cene, da je joj. — In sedaj naj pride najslavnejši računar in najizračuna, kako hočemo živeti s svojo sijajno plačo. — Resnično, da nam je dal naš deželni odbor trikratno dobavni prispevek okrog 1000 K, toda to je iz državnih prispevkov in kaj naj si nabavimo s to vsoto? V pokritje tega nabavne prispevka pa nismo za to dobili nikake vojne podpore niti za mesece januar do konca junija, to je ravno šest mesecev in teh šest mesecev je pela svojo vzvišeno pesem prekrasna plača 160 K. Resnično je udi, da nam je prišlo deželni odbor meseca maja z velikanskim zneskom 250 K tudi za 6 mesecev ali za mesec 41.66 K poviška, tedaj mesečno 160 + 44.66 K = 241.66 K. —

Aprovizacijo imamo pač tudi tu, a deluje tako izborna, da ne dobimo po dva, do tri mesece nič cukra, moke in sicer edino le koruzno — po 2½ kg na osebo — tudi mesečno.

Sedaj pa prihajajo naša slavna c. kr. oblastva od prve do zadnje inštanice in zahtevajo od tebe, da delaj pri vseh mogočih dobrotah podjetij, da darnaj za vse mogoče dobrodelne naprave, in slednjič ti še kak posebno »briljanten« nadzornik, ki pri nadzorovanju kar po % zračuna, koliko otrok zna, koliko ne. — In če ni uspeh tak, da jih zna vsaj 70 %, ti naprti disciplinarno preiskavo, dobiš v najmilejšem slučaju ukor, ki ti vsaj za tri leta pozre petletnico po 80 K — drugače te pa še predlaga v kazensko preiskavo. Seveda, mož ne premisli, da so vojne razmere in da ima mogoče tvoj razred 60 do 80 otrok.

In pri teh razmerah bodi še idealen? (V prihodnjih razmišljanjih se hoče ozirati tudi na druge krogovine.)

(Sledi še.)

* Sicer smešno, a resnično! Da nalogo, vpraša, kdo zna, prešete otroke, koliko se jih je oglasilo, in uspeh je tu. Op. poroč.

Osnujmo si lastno aprovizacijo!

Pomagaj si sam, in Bog ti pomaga.

Na občnem zboru »Slovenskega deželnega učiteljskega društva v Ljubljani« o vel. noči sem stavil predlog, da vložijo to društvo na c. kr. deželno vlado prošnjo, da naj le-ta sprejme tudi učiteljstvo v ravno kar se snujočo c. kr. drž. uradniško aprovizacijo. »Učit. Tov.« je prinesel v svoji 10. številki na tozadevno vlogo »dež. učiteljskega društva« negativni odgovor c. kr. vlade, s kategoričnim »ne«, niste c. kr. uradniki.

Tedaj so nas tudi tu vrgli na cesto!

Na razpotju smo! C. kr. vlada nas neče priznati enakovrednim svojim uslužbencem, dežela nam tudi noče podeliti tistih udobnosti, kakor jih uživajo deželni uradniki, pomagajmo si pa sami. —

Tok časa zahteva čim trdnjše zaslonbe in opore drug na drugega. In sedaj čas je pač že neštokrat pokazal, da je ravno v osamosvojitvi spas ne le posameznih narodov, temveč tudi posameznih človeških stanov. V tem oziru so nam začrtali prav jasno pot nekake take osamosvojitve baš delavci v svoji premogočni socialno demokratiški stranki, kjer so se postavili v vseh življenjskih zahtevah na lastne noge. Ta, do skrajnosti izvedena lastna organizacija, jim daje ravno v sedanjem težkem boju za življenjski obstanek dovolj garancije, da lahko in prav uspešno prenašajo vso mizerijo vsakdanjega preživljanja.

Vsak večji obrat, vsaka tovarna ima svojo lastno aprovizacijo, ki se po dosedanjih skušnjah dobro rentira.

Niče ne more zanikati, da si ne skuša slovensko učiteljstvo, organizirano v »Zavezi«, osamosvojiti in da si svojega gospodarskega programa ne želi spopolnjevati do skrajnosti. In kar moramo s ponosom poudarjati, naši gospodarski načrti nam prav dobro in srečno vspevajo. Pač najboljši dokaz, da imajo zdravo in realno podlago.

Na zadnjem delegacijskem zborovanju v veliki noči je bil sprejet tudi širši gospodarski program, ki naj še bolj poglobi in raztegne naš gospodarski program. In mislim, da lahko kot nekako prvo točko tega novega programa postavimo zahtevo po osnovi lastne aprovizacije, ki naj nam pomaga vsaj deloma iz te nepopisne beračije, iz tega neznoznega, počasnega umiranja.

Naša aprovizacija imej svoj glavni sedež v Ljubljani, a podružnice si osnuj v vseh večjih mestih, kakor v Trstu, Gorici, Celju, Mariboru itd. Le te podružnice bi dobivale iz glavne aprovizacije za svoje člane neobhodno potrebne zaloge, oziroma bi nakupovale po dotičnih deželah živila za centralo, ki jih v tej ali oni deželi ni dobiti. — Umevno, da bi centrala, oziroma posamezna podružnica ne mogla dobiti posameznikom pripadajoča živila, temveč le — tem bi morali iti na roke posamezni okrajni, v to pooblaščenim zaupniki, ki bi dobivali mesečno za tisti okraj namenjena živila. Seveda, posamezniki bi morali iskati njim namenjeni delež sami pri dotičnih okrajnih zaupnikih.

Aprovizacija bi slonela finančno na deležih a podjetje naj početkoma denarno podpre naša, tako lepo se razvijajoča hranilnica. —

Mogoče, da mi bo kdo tu ugovarjal, da je pri takem podjetju treba izvežbanih tr-

* Ljubljansko učiteljstvo je ustanovilo aprovizacijski odbor, ki sestoji iz 20 članov. V tem odboru so združeni zastopniki Zaveze, Sloškeve zveze, nemškega Landeslehrervereina in v pokojene učiteljstva. S pohvalo moramo priznati, da je odbor jako marljiv in da je dosegel že marsikaj v korist ljubljanskega učiteljstva.

govskih moči itd. Ne tajim, da ne, a pomislimo, da preskrbimo ravno tu lahko enemu ali drugemu tovarišu, ki ga je žalostno poglavje demociatstva ali pa po nedolžnem dobljenega »p. v.« vrglo na cesto — vsakdanji kruh. In koliko učiteljskih hčera, ki so dovršile trgovsko šolo, bi ravno tu lahko dobile svojo službo. —

Grem še dalje! — Ta ali oni mi bo ugovarjal, da bo ta posel trajal le ob času vojne. — Nikakor ne! Iz te začasne aprovizacije naj se ustanovi pozneje učiteljsko konsumno društvo, ki naj vzame v svojo oskrb vse ono učiteljstvo, ki je sedaj organizirano v naši »Zavezi«. In to, na najširši podlagi osnovano konsumno društvo nas osamosvoji v marsikaterem oziru, nam prinese mnog preostani vinar kot podporo k naši organizaciji in slednjič dobi ta ali oni preganjani tovariš lahko varno zavetje. Povdarjam pa, da si mislim to aprovizacijo edino le osnovano pod okriljem naše »Zaveze«.

Tovariši, razmišljajte zadevo in poročajte!

Iv. Šega.

Perspektiva mladih.

(Konec.)

Javnost. — Šola. — Narodnost. — Slovanstvo. — Jugoslovanstvo. — Samoizobrazba. — Gospodarstvo. — Prosveta in kultura. — Politika. — Izvenstrankarstvo. — Socialno vprašanje. — Demokratizem. — Svetovno naziranje. — Sokolska ideja. — Stan in organizacije. — Vzajemnost in solidarnost.

DEMOKRATIZEM.

Socialno vprašanje je teorija našega ideala bodoče družbe in svetovnega nazora; demokratizem je praksa in geslo, po katerem naj se izvaja, to je: Praktično jedro in temelji vsemu našemu delu in stremljenju bodi demokratizem, naše demokratsko naziranje in prepričanje!

Demokratizem mora uničiti vse privilegije, ki temelje samo na tradicijah in zgodovinskem pravu, ter ima zasnovati novo družbo, ki bo osnovana na temelju osebnih zmognosti. Demokratizem mora odpreti svetovni trg za vse, poedincem in vsem narodom, da se bodo smeli in mogli udeleževati na svetovnem trgu svobodno vsi, napredujoč in upoštevajoč po zmognostih, ne pa, da bodo deležni bodočnosti samo privilegirani poedinci in privilegirani narodi. Oblast v politiki izroča demokratizem vsemu narodu ter negira vsekakršne predprave posameznikov, stanov in narodov, ki niso pridobljene in ohranjene z delom in individualnimi zmognostmi.

Individualizem, ki temelji na kapitalizmu in varstvo njegove svobode se mora umakniti socializmu, ki bazira na upoštevanju individualnosti le na temelju dela in osebnih zmognosti; privilegirana aristokracija mora oddati svojo nadvlado demokratizmu, da pridejo pri soodločevanju na vladi vsi v poštev in zahteva, da postane aristokracija ravnopravna z drugimi člani družbe.

Demokratizem je rodil boj proti nadvladi, izkoriščanju in zatiranju; odpravlja nadvlado narodov in avtonomijo. Demokratizem se bojuje za občo socialno pravo, in ker je boj za nadvlado med narodi le tekmovalje med kapitalisti, je boj za avtonomijo in proti izkoriščanju tudi boj proti kapitalizmu in hkrati boj za občo socialno pravo. Demokratizem postavlja temelje nacionalni avtonomiji in postavlja pravilo pouka v materinščini proti umetno zasnovani premoči in raznarodovanju. Demokratizem zahteva odpravo vladajočih slojev in odpravo vladajočih narodov.

Samo zgodovinskega prava demokratizem ne priznava, ker se drži razvojnega načela: * nič ni stalnega, vse se razvija in je dobro le toliko časa, dokler se ne prezivi, potem je novo dobro toliko časa, da v razvoju ne propade.

Dosedanja družba se mora razbiti, ker je krivična načelom demokratizma. — Bodočnost mora biti zasnovana na ravnopravnosti vseh članov družbe in ravnopravnosti in sporazumu narodov.

Dejstvo torej, da so ravno takozvani »nižji« sloji najbolj potrebni pomoči, da je socialni duh, ki preveva naša srca, ravno njim v korist in da nam je mogoče govoriti o napredku naroda le tedaj, če so napredovali vsi sloji; da je narod v resnici izobražen šele tedaj, ako so izobraženi vsi sloji tega naroda; to spoznanje je temelj demokratizma. Razredni boj je potreba dobojevati!

In narodu, ljudstvu, vsem zatiranim in zapostavljenim s' ojem pomagati in od pomoči — saj sodi učiteljstvo samo tudi med nje! — ni le naloga učiteljstva, temveč je tudi sveta dolžnost vse naše inteligence!

Princip demokratizma se kaže v tem, da se ne odtušuje zatiranim slojem, temveč mora odsevat v tem, da se duševno in gnetno dvigne, vse zatirane in zapostavljene in družbo izenači v duševnem in moralnem oziru. Zato je poniževalno delitev po stopnjevalnih kastah popolnoma zavreči, saj smo vsi ljudje in vsi potrebni člani družbe.

Demokratizem zahteva, da noben del naroda ne živi od miloščine; ne vršimo socialnega dela, kakor bi delili in izkazovali milosti, temveč utrdimo v ljudeh vero, da jim dajemo le njihovih pravic, ki jim jih je družba dolžna dati.

Wilson pravi, ko govori za pravice ljudstva: »Nočem živeti na račun ljudi, milosti, humanitete. Nočem, da bi vlada za mene skrbel naravnost ali po svojih organih. Hočem samo, da odločuje pravo in pravičnost. Dajte mi pravo in pravičnost, in jaz vzamem skrb za sebe na sebe samega. — Nočem živeti pod nobenim Gospodom, pa naj bi bil ta še tako blagohoten. Rajši bi gladoval kot svobodni mož, nego da bi bil krmiljen po razpoloženju drugih. Pravičnosti hočemo, ne pa naklonjenosti in prizanesljivosti in pomoči iz usmiljenja. — Blagohotnost ni nikoli razvila niti človeka niti naroda! Vsi veliki načrti socialnega dvigavanja so osnovani na pravičnosti, ne pa blagohotnosti.«

Z demokratiziranjem je napovedan boj vsakemu nasilju, privilegijem in tiraniji, proti katerim se bojujemo, to je boj proti vplivu, ki ga imajo na zakonodajo in vso javno upravo organizacije, ki ne predstavljajo ljudstva.

Vlada je odgovorna za vsa svoja dela ljudstvu in ima pravico opravljati svoje posle samo toliko časa, dokler ima zaupanje ljudstva; demokratski princip zahteva odpravo vseh tajnih pogodb, ki se tičejo javnih vprašanj ter odpravo tajnosti v upravi. Wilson pravi o tem, primerno nam: »Naša politika se očisti, ko si ustanovimo odgovorno vodstvo. Doslej nas vodijo neodgovorne osebe, ki stojijo izven zakonodajstva, osebe, ki so politični streji... Zastopam mnenje, da napram ljudstvu ne sme imeti nobena vlada nobene tajnosti in da je dolžnost vsakega javnega uradnika, kadarkoli ima priliko, svojim sodržavljanom podrobno razložiti, kaj se godi notri, v njegovi pisarnji.«

Prvo se ima pa princip demokratizma izvajati pri nas samih, v naši organizaciji, ako ga hočemo uveljaviti in izvesti drugje. Podlaga naši organizaciji naj bo naš stanovski demokratizem. V organizaciji smo vsi enaki in ni razlike med učiteljem in učiteljico, nadučiteljem in pomožnim učiteljem, oboje uživata iste pravice; ne starost, ne služba, niti spol nas ne loči in predpostavljaj v organizaciji. Demokratski princip organizacije se zrcali v tem, da se dajo vsi sklepi in vse postopanje vodstva vsem na znanje in da se pri načelnih vprašanjih da svoboda in priliko besede vsem, da vsakdo po svojem mišljenju in prepričanju izrazi svoje mnenje in se da priliko vsakomur za sodelovanje. Vodstvu se prepusti začasno tajnost le pri taktičnih vprašanjih tam, kjer jo lahko tehtno utemelji in opraviči. Oblika demokratizma in njega vlada je težja od absolutistične, ker je odgovornost večja! V demokratski organizaciji je vsem članom zagotovljen dostop do vseh mest, in tudi pri delu zunaj nje, če so se izkazali za to sposobne; vsa podjetja, bodisi gospodarska ali kakova druga, so vsem dostopna in imajo služiti v občo stanovsko korist.

Zdemokratiziranjem stanovskih gospodarskih podjetij je najti primerne oblike, da postanejo last vsakega organiziranega stanu, ter da ima soudeležbo mnenja in vpliv do njih vsakdo potom okrog organizacij.

Na ta način, da pristopijo te kot delničarji in te dajejo direktive in iniciative na posamezna gosp. podjetja potom gospodarskega odseka v centralni stanovski organizaciji (centralizacija gospodarskih podjetij) direktno pa imajo vpliv na upravo, da njih zastopniki volijo odbornike posameznih gosp. podjetij. Vsako novo stanovsko gospodarsko podjetje se ima zasnovati in ustanoviti na taki združni pod-